

Η έννοια της ψυχής στους Εβδομήκοντα και στο Μασωριτικό κείμενο

[Ορθοδοξία](#) / [Παλαιά Διαθήκη](#)

Καθώς η συγγραφέας κατατόπισε εισαγωγικά τον αναγνώστη, για την πορεία που θα ακολουθήσει η μελέτη της, σχετικά με την εξέλιξη της έννοιας της ψυχής στην Παλαιά Διαθήκη (προηγούμενο άρθρο: <http://www.remptousia.gr/?p=74432>), εισέρχεται στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, που κατατοπίζει για τις τεχνικές πλευρές του θέματος.

ΚΕΦ. 1^Ο: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Βασική αρχή για την έρευνά μας είναι ότι ο όρος ψυχή, όπως αποδίδεται στο κείμενο των Ο΄, έχει πολλές νοηματικές εκδοχές. Άρα ανακύπτει το εύλογο ερώτημα, αν κατά τη διάρκεια των αιώνων οι οποίοι χρειάστηκαν για να αποκρυσταλλωθούν σε γραπτά μνημεία τα παλαιοδιαθηκικά κείμενα, ο όρος αυτός έχει υποστεί κάποια νοηματική εξέλιξη. Η διαφοροποίηση στην εννοιοδότηση του όρου ψυχή δεν είναι αποκλειστικότητα της Π.Δ. Διαφορετικές εκδοχές στο νόημά του παρουσιάζονται και στην αρχαία ελληνική γραμματεία, η οποία ήλθε σε επαφή με την εβραϊκή σκέψη κατά την ελληνιστική εποχή και ιδιαίτερα μέσω της μετάφρασης των Ο΄. Ποικιλία εκφάνσεων του όρου, τόσο ως προς το περιεχόμενό του καθ' εαυτό, όσο και προς τις καταβολές του διαπιστώνονται στις ανθρωπολογικές αντιλήψεις των πολιτισμών που περιέβαλαν τον αρχαίο Ισραήλ[5].

φωτο:Ν. Μπιμπισίδης

1.1. Νοηματική αντιστοιχία Ο΄ και Μασωριτικού

Πριν από την προσέγγιση της χρονολογικής εξέλιξης της έννοιας της ψυχής, ο μελετητής, ιδιαίτερα εκείνος που θα βασίσει την έρευνά του στο κείμενο των Ο΄ πρέπει να ξεκαθαρίσει ένα άλλο ζήτημα: Κατά πόσο το κείμενο της μετάφρασης των Ο΄ είναι πιστό στο περιεχόμενο του όρου ψυχή όπως αυτό πραγματικά ενυπάρχει στην εβραϊκή σκέψη; Αν τυχόν η μετάφραση αυτή δεν αποδίδει τη νοηματική αντιστοιχία με ορθό τρόπο, τότε είναι αδύνατον να βασιστεί μία μελέτη όπως η παρούσα στο κείμενο των Ο΄, το οποίο θα απέβαινε αποπροσανατολιστικό και κατά την ερευνητική προσέγγιση και ως προς τα τελικά συμπεράσματα. Για να εξετάσουμε αν όντως συμβαίνει κάτι τέτοιο ή αν τελικά μία μελέτη για την έννοια της ψυχής στην Π.Δ. μπορεί όντως να βασιστεί στο κείμενο των Ο΄, θα παραθέσουμε κατ΄ αρχήν τις κρατούσες επιστημονικές απόψεις ερευνητών που ασχολήθηκαν επισταμένως με αυτό το θέμα. Κατόπιν προσπαθήσουμε και εμείς με τη σειρά μας να ερευνήσουμε στα όρια των δυνατοτήτων μας, τη μετάφραση του όρου και τη νοηματική της αντιστοιχία.

Η αλήθεια είναι ότι η στάση πολλών επιφανών ερευνητών, όπως οι Kohler, Robinson, Vriezen, von Rad και Eichdrot, απέναντι στην μεταφραστική απόδοση και την χρήση του όρου ψυχή από τους Ο΄, υπήρξε από πολύ επιφυλακτική έως εντελώς αρνητική. Ο Eichdrot ονομάζει την μετάφραση του όρου νεφές με τον όρο ψυχή ως «ατυχή μετάφραση»[6]. Στο ίδιο πνεύμα και στο ομώνυμο με τον Eichdrot

έργο του, ο Kohler διατυπώνει την άποψη ότι ο όρος ψυχή, όταν αποτελεί μετάφραση του νεφές, για να κατανοηθεί ορθά πρέπει να εκλαμβάνεται πάντοτε μέσα στο πνεύμα της Π.Δ. και μακριά από τις επιρροές αρχαίων ελληνικών ή σύγχρονων περί ψυχής απόψεων[7].

Στο ίδιο μήκος κύματος και ο von Rad παρατηρεί ότι, αν κάποιος θέλει να μείνει πιστός στην εβραϊκή ανθρωπολογία, η οποία δεν μπορεί να δει ξεχωριστά τις πνευματικές από τις ζωτικές - σωματικές λειτουργίες, πρέπει να αποφεύγει όσο γίνεται τη μετάφραση του νεφές με τον όρο ψυχή[8]. Πιο κάθετος από όλους εμφανίζεται ο καθηγητής Preuss. Με κατηγορηματικότητα λέει ότι όποιος μεταφράζει το 2,7 της Γενέσεως ως ψυχή ζώσα παρανοεί τα πάντα. Κατά τον ίδιο, η νεφές σε καμία περίπτωση δεν είναι ψυχή και ούτε μπορεί να μεταφραστεί έτσι διότι ο όρος παραπέμπει κατευθείαν στην ελληνική νοηματοδότηση του όρου[9].

Το κύριο σημείο ένστασης όλων, όπως διαπιστώνεται άμεσα, είναι ότι η σκέψη των Ο' είναι εμποτισμένη από την αρχαία ελληνική. Ως εκ τούτου θεωρούν ότι οι Ο', ως προς τις ανθρωπολογικές τους αντιλήψεις και ιδιαίτερα σε ό,τι έχει να κάνει με το ζήτημα ψυχή, έχουν επηρεαστεί βαθιά από τον πλατωνικό δυαλισμό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην αποδίδουν σωστά το πνεύμα της Π.Δ. ή ακόμη και το διαστρεβλώνουν.

Ο καθηγητής Μπρατσιώτης αντικρούει την παραπάνω άποψη κυρίως επί τη βάσει του επιχειρήματος ότι ο όρος ψυχή στην αρχαία ελληνική γραμματεία, από όπου τον δανείστηκαν οι Ο', δεν έχει αποκλειστικά την έννοια που το αποδίδει ο Πλάτων, αλλά και άλλες διαφορετικές σημασίες. Ο ίδιος, παραπέμποντας στο Μεγάλο Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας του Λ. Κωνσταντινίδου αναδεικνύει διάφορες σημασίες της λέξεως ψυχή όπως: 1) πνοή - ζωή - σημείο ζωής, 2) το πνεύμα του ανθρώπου που επιβιώνει στον Άδη μετά τον θάνατο, 3) το άυλο και αθάνατο πνεύμα, 4) ο άνθρωπος ως προσωπικότητα - κέντρο επιθυμιών- φορέας της βουλήσεως και των παθών, 5) ψυχή των ζώων, 6) πηγή της ζωής και της συνειδήσεως, 7) ψυχή του κόσμου[10].

Επικρίνει όσους απορρίπτουν τον όρο ψυχή ως πλατωνικό λέγοντας ότι, παρά την αρνητική τους στάση πουθενά στα έργα τους δεν προτείνουν κάποιον άλλο όρο, ο οποίος θα ήταν κατά τη γνώμη τους νοηματικά εγγύτερος προς τον νεφές από ό,τι η ψυχή[11]. Καταλήγει τελικά στην άποψη ότι δικαίως επέλεξαν αυτόν τον όρο οι Ο' διότι παρουσιάζει ανάλογη νοηματική ευρύτητα με εκείνη του νεφές στην Π.Δ.

Κατά τη δική μας προσπάθεια διαπιστώθηκαν τα εξής: Από τις περίπου 800 φορές που απαντά ο όρος στο κείμενο των Ο' στη συντριπτική του πλειοψηφία (πάνω από 750 φορές) ως ψυχή μεταφράζεται ο εβραϊκός όρος νεφές, δύο φορές ο όρος ρούαχ (πνεύμα) στο Γεν. 41,8 και στο Εξ. 35,21, μία φορά ο όρος νεσαμά στο Ψαλμ.

63,2 και περίπου δεκαεννιά φορές ο όρος λεμπ (καρδιά) σε χωρία τα οποία θα δούμε αμέσως παρακάτω.

Στα τρία παραπάνω χωρία (Γεν. 41,8, Εξ. 35,21 και Ψαλμ. 63,2) το περιεχόμενο του μεταφρασμένου όρου ψυχή αντιστοιχεί σε μία από τις συνήθεις νοηματικές εκδοχές που έχει κατά τη μετάφρασή του ο όρος νεφές, όπως θα διαπιστωθεί και από τις εκτενέστερες αναφορές που θα γίνουν πάνω σε αυτό το θέμα στα επόμενα δύο κεφάλαια. Έτσι στο Γεν. 41,8 η ψυχή εμφανίζεται ως ο φορέας των συναισθημάτων, εν προκειμένω της ταραχής. Στο Εξ. 35,21 η ψυχή διαδραματίζει τον ρόλο της πηγής και του εκφραστή της ανθρώπινης θέλησης και στο Ψαλμ. 63,2 η ψυχή ταυτίζεται με την ίδια τη ζωή, η οποία εν προκειμένω βρίσκεται σε κίνδυνο. Και τις τρεις αυτές περιπτώσεις θα τις συναντήσουμε κατά κόρον στα χωρία όπου ως ψυχή μεταφράζεται ο όρος νεφές.

[Συνεχίζεται]

[5] Kittel, Gerhard, and Gerhard Friedrich, eds. *Theological Dictionary of the New Testament*. 10 vols. Grand Rapids: Eerdmans, 1964-76 (Transl. by G. W. Bromiley; German orig, 1932-79), τόμ. 9 (στο εξής: **TWzNT**), σ. 618, υποσ. 52.

[6] W. Eichrodt, *Theologie des A.T.*, τόμ. II, Göttingen 1959, σ. 87.

[7] L. Kohler, *Theologie des A.T.*, Tübingen ²1953, σ. 130-132.

[8] Gerhard von Rad, *ό.π.*, σ.157.

[9] Horst Dietrich Preuss, *Theologie des Alten Testaments Bnd. 2, Israels Weg mit JHWH*, Stuttgart 1992, σ. 117-118.

[10] *Μπρατσιώτης Ανθρ.*, σ. 87, υποσ. 3.

[11] *Ο.π.*, σ. 87.

<http://bit.ly/1k0IKb0>